

К. В. Краснікова,

аналітикиня комунікацій,

E-mail: katerynakras@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2489-2459>;

М. М. Скорик,

кандидат філософських наук, старший науковий співробітник,

E-mail: kgsi.org@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4780-8261>;

Київський інститут гендерних досліджень

Україна в міжнародних системах вимірювання гендерної нерівності

Стаття містить повний перелік глобальних і регіональних інструментів вимірювання нерівності за статтю, доречних для України, чільне місце з яких займають глобальні індекси, а також висвітлює міжнародні системи оцінки гендерної рівності та портали даних, наявні на глобальному, регіональному та галузевому рівнях.

Проаналізовано структуру кожного з п'яти глобальних комплексних та восьми глобальних галузевих гендерних індексів з числа тих, що охоплюють Україну: Індексу гендерного розвитку, ІГРо; Індексу гендерного розриву, ІГР; Індексу соціальних інститутів та гендеру, ІСІГ; Індексу гендерної нерівності, ІГН; Гендерного індексу Цілей сталого розвитку (ГіЦСР); Індексу жінок, бізнесу та права, ІЖБП; Індексу економічних можливостей жінок, ІЕМЖ; Індексу гендерного бюджетування, ІГБ; Індексу жінок, миру та безпеки, ІЖМБ; Індексу гендерних соціальних норм, ІГСН; Індексу політичної сили жінок, ІПСЖ; Індексу жіночих можливостей 2021, ІЖМ2021; Індексу гендерного паритету, ІПП.

Проаналізовано субпоказники цих індексів за 14-ма тематичними сферами, визначеними відповідно до Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Сфери відранжовано відповідно до рівня їх охоплення глобальними даними, що використовуються при побудові індексів.

Проаналізовано тематичні портали гендерних даних та складено перелік із дев'яти, що надають галузеві глобальні дані, зокрема по Україні: гендерні дані щодо демографічних та медичних обстежень; Портал гендерних даних Світового банку; База даних гендерних квот Інституту демократії та сприяння виборам; Світова база даних про нерівність у сфері освіти; База даних щодо гендерних питань, інституцій та розвитку; Міжпарламентський союз: жінки в парламенті; Портал гендерної статистики праці; Портал цифрових гендерних розривів; Набір даних про освітні досягнення Барро – Лі.

За результатами виконаного аналізу визначено та відранжовано ключові тематичні сфери забезпечення прав жінок, охоплені або ні глобальними гендерними даними, за якими побудовано індекси. Зазначеними сферами є: Зайнятість; Політичне та суспільне життя (охоплена дев'ятьма індексами з тринадцяти, актуальних для України); Освіта (відповідно, вісьмома індексами); Зобов'язання з ліквідації дискримінації (сімома індексами); Економічне й соціальне життя (шістьма індексами); Охорона здоров'я та планування сім'ї (п'ятьма індексами).

Ідентифіковано сфери, гендерна ситуація в яких через брак глобальних даних та нестачу міжнародних порівнянь може залишатися незрозумілою, а саме: Тимчасові спеціальні заходи; Участь на міжнародному рівні; Шлюб та сімейне життя. Ці сфери охоплені лише двома індексами з тринадцяти. Тематична сфера "Жінки й дівчата з сільської місцевості" найменше охоплена глобальними даними й індексується лише в одному індексі з тринадцяти. Зроблено висновок, що ці останні тематичні сфери особливо залежатимуть від національних статистичних даних та гостро потребуватимуть їх.

Ключові слова: *гендерна рівність, гендерна нерівність, індекс, гендерний індекс, гендерні індикатори, гендерні показники, дезагреговані за статтю дані, глобальні гендерні дані, гендерна статистика, вимірювання гендерної нерівності, права жінок, жіноча Конвенція ООН.*

Постановка проблеми. У нинішніх умовах складно організованих суспільств, до яких належить і українське, гендерна нерівність продовжує негативно впливати на різні групи жінок та чоловіків, зокрема ті з них, що зазнають множинної дискримінації. Нерівність стримує просування

© К. В. Краснікова, М. М. Скорик, 2021

суспільств до сталого розвитку, вносить дисбаланси у різні сектори суспільного життя, з огляду на що стає переважним об'єктом уваги багатьох міжнародних та регіональних моніторингових установ.

Дисбаланси й нерівність між жінками та чоловіками є особливим фокусом уваги міжнародних моніторингових організацій насамперед з огляду

на різну соціальну відповідальність цих груп за репродуктивну й продуктивну сфери відповідно. Через це дискримінація й нерівність щодо жінок в тому чи іншому суспільстві часто та як правило має за наслідок суспільну неувагу до всього спектра питань соціального відтворення, що маркуються як сфера суспільної відповідальності жінок та розглядаються як суспільно вторинні. Це набуває статистичних виражень у фемінізації бідності, критичному падінні народжуваності, гендерних розривах в оплаті праці, у пенсійному забезпеченні, критичній неувазі до соціальних питань і нестачі інвестицій у соціальну інфраструктуру.

З огляду на це гендерну нерівність як одну з основних загроз стабільному розвитку суспільств вимірюють багато міжнародних і регіональних інституцій та установ. Це, зокрема, агенції Організації Об'єднаних Націй (ООН), такі як Програма розвитку ООН, Статистичний відділ ООН, Міжнародна організація праці (МОП), Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), Європейська економічна комісія ООН та ін.; Всесвітній економічний форум, Світовий банк, Міжпарламентський союз, Організація економічного співробітництва та розвитку, Міжнародна коаліція за рівну оплату праці, а також регіональні організації з частини світу, до якої географічно належить Україна, – Евростат, Європейський інститут гендерної рівності, Ініціатива ЄС “Східне партнерство” тощо, котрі також здійснюють гендерний моніторинг або його частини.

Указані агенції проводять такі заміри на регулярній основі в інтервалі від одного до чотирьох років і розробляють гендерні індекси та системи показників, починаючи з 1995 року і до сьогодні. Крім того, багато країн мають власні системи моніторингу гендерної рівності або ж приєднуються до регіональних. Хорошим прикладом є європейський Індекс гендерної рівності, Gender Equality Index, GEI, що є розгалуженим, продуманим і системним інструментом вимірювання прогресу чи регресу в гендерних відносинах у всіх важливих секторах життєдіяльності суспільства для країн-членів ЄС [1].

На жаль, Україна не має власної системи моніторингу гендерної нерівності, ані приєднана до котроїсь із регіональних. Через визнану обмеженість (аж до відсутності) в Україні даних, пов'язаних з оцінюванням гендерної рівності [2, с. 14], непроведення відповідних досліджень і моніторингів національна гендерна статистика є бідною і частковою, вона представляє далеко не всі сектори життєдіяльності суспільства, де (як відомо з міжнародних порівнянь, зокрема за згаданими гендерними індексами) в Україні наявна гендерна нерівність.

Але є глобальні, регіональні та окремі галузеві (секторальні) гендерні індекси та/або системи показників, у котрих відображена Україна і ситуацію

в якій все ж вимірюють, хоч і не в повному необхідному нам обсязі. Як джерела глобальних гендерних даних вони доступні дослідникам і розробникам, і є хорошими орієнтирами для вимірювання нерівностей в країні. За їх допомогою уряди, міжнародні організації, зацікавлена громадськість можуть побачити ситуацію в своїй та інших країнах; зокрема і в Україні.

Аналіз останніх публікацій. В Україні питання гендерних показників, моніторингу та статистики все ще не у мейнстрімі гендерних досліджень та гендерної політики, і відповідні публікації, як наукові, так і аналітичні, лишаються поодинокими. З них маємо монографію Юлії Галусян, Ганни Герасименко та Олени Макарової 2009 року щодо стану національної гендерної статистики, її показників і потреб національних користувачів (перевидана 2011 року) [3], а також ряд статей: Наталії Грицяк 2011 року, яка згадує гендерні показники, пропонуючи авторську методологію вимірювання гендерної рівності для правозахисних цілей [4]; Марини Наумової, яка у 2017 році оглянула світовий досвід оцінювання гендерної нерівності й описала індекси для вимірювання гендерної нерівності – п'ять комплексних глобальних (світових) та один регіональний [5]; Катерини Акбаш та членкинь студентської проблемної групи “Статистичний аналіз даних” під її керівництвом за результатами математичного аналізу Індексу гендерної нерівності та Індексу гендерного розриву, опубліковані 2018 та 2019 року [6; 7; 8]. Цими публікаціями започатковано цілеспрямоване обговорення окремих гендерних індексів вітчизняною науковою спільнотою.

Крім цього, маємо масив неакадемічних нецензованих аналітичних публікацій переважно правозахисних національних організацій, які оперують показниками гендерної статистики та предметно висловлюються щодо наявності в галузі їх роботи дезагрегованих за статтю даних, а також пропонують рекомендації з цих питань. Це зазвичай колективні тінбові або ж альтернативні звіти, підготовані жіночими правозахисними мережами або організаціями з України до міжнародних Договорів з прав людини, наприклад Паралельний звіт з упродовження Україною Пекінської декларації та Платформи дій 2014–2019 [9], Альтернативна доповідь за Конвенцією ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, 2017 рік [10], звіти в частині прав жінок до Універсального періодичного огляду з прав людини тощо. Зазначені звіти містять питання розробки гендерної статистики як складову.

Міжнародні дослідження гендерної статистики та індексів мають ширшу історію та представлені як авторськими дослідженнями (такими як публікації розробок індексів, огляди, критика), так і міжнародно прийнятими документами, такими як посібники, підручники, довідники з побудови гендерних показників та індексування гендерних нерівностей

[11; 12; 13]. Зазначимо піонерську роботу 1984 року американської дослідниці Йоло Керсті щодо першого з розроблених індексів – Індексу статусу жінок [14], праці, присвячені розробленню Індексу гендерної рівності (Д. Б. Шугарман та М. А. Штраус, 1988 рік [15]) та його осучасненню (Дженіфер ді Нойя, 2002 рік [16]). Дослідники Е. Харві, Дж. Блеклі та Л. Тепермен працювали над створенням власного Індексу гендерної рівності (1990 рік), що базувався на методології Індексу споживчих цін (Consumer Price Index) і був розроблений для оцінки динаміки гендерної рівності за період 1975–1984 роки у Канаді [17].

Ці роботи започаткували хвилю критичних досліджень у галузі вимірювання гендерної нерівності. Вкажемо, зокрема, критичні розгляди методологічних та концептуальних обмежень індексування в працях Калпани Бардхан та Стефана Класена (1999, 2006 роки) [18; 19], Геске Дейкстра (2002, 2006 роки) [20; 21] спільно з Люсією Ханмер (2000 рік) [22], Дани Шулер (2006 рік) [23] та ін.

Роботи останньої хвилі спрямовані ще й на систематизацію та порівняння уже наявних і застосовуваних гендерних індексів. Зокрема, 2010 року таку роботу було виконано Меліндою Мілліс [24]. У 2012 році Фульвія Мекатті, Кріпа Франка та Патріція Фаріна відстежили походження й історичний розвиток гендерної статистики, а також виконали огляд наявних гендерних показників та індексів, серед яких Міра гендерного уповноваження, Індекс гендерного розвитку, Індекс гендерної рівності, Індекс гендерного розриву, Індекс соціальних інститутів та гендеру, Індекс гендерної нерівності [25].

У цілому міжнародні наукові розвідки щодо вимірювання гендерних відносин і гендерної нерівності висвітлюють широку історію розроблення гендерних індексів та практик їх застосування й оптимізації. Українські ж дослідження з цих питань переважно сконцентровані на презентації окремих гендерних індексів та менше – на спробах їх валідувати. Отже, наразі ми все ще перебуваємо на початковому етапі академічної розмови про національні гендерні вимірювання, їх необхідні й достатні показники та відповідні джерела даних.

Цілі статті – представити результати аналізу глобальних та регіональних гендерних індексів і систем показників, які вимірюють ситуацію в Україні та є (або можуть бути) джерелами глобальних гендерних даних для подальших досліджень та розроблення національної гендерної політики; ідентифікувати сфери, щодо яких представлені глобальні гендерні дані для України і де вимірювання прогресу/регресу в досягненні рівності жінок і чоловіків може бути здійснено, а також сфери, щодо яких ці дані відсутні.

Робота репрезентує частину результатів проекту “Жіноча правозахисна моніторингова ініціатива”, виконаного у 2019–2021 роках Київським

інститутом гендерних досліджень за підтримки Швейцарського бюро співробітництва в Україні [26]. Цілями проекту було започаткувати систематичне відстеження ситуації щодо дотримання прав жінок в Україні та закласти підвалини національного моніторингу гендерної рівності.

У цій статті індекси та системи показників розглядаються за двома критеріями: географічне охоплення; тематичне охоплення. За географічним охопленням індекси та системи показників поділяються на: 1) глобальні – охоплюють країни або їх більшість, не передбачаючи спеціально зумовлених обмежень за географічним розташуванням (наприклад Індекс гендерного розриву, ІГР (Gender Gap Index, GGI)); 2) регіональні – передбачають охоплення країн окремого географічного регіону (наприклад європейський Індекс гендерної рівності, Gender Equality Index, GEI).

За тематикою, яку передбачає та охоплює індекс чи система показників, вони поділяються на: 1) комплексні – обраховують основні показники, визначені для явища гендерної (не)рівності в цілому; 2) галузеві – охоплюють одну або кілька галузей. Прикладом глобального комплексного індексу є Індекс гендерного розриву, ІГР (Gender Gap Index, GGI), глобального галузевого індексу – Індекс гендерних соціальних норм, ІГСН (Gender Social Norms Index, GSNI), регіонального комплексного індексу – європейський Індекс гендерної рівності, Gender Equality Index, GEI.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Спроби комплексно вимірювати гендерну нерівність у світі почалися у 1984 році із праць окремих науковців, які розробляли комплексні гендерні індекси [14; 15; 16; 17]. Ці пропозиції щодо вимірювань, як і дебати, що їх супроводжували, стимулювали подальшу розробку гендерного індексування та регулярного застосування індексів вже міжнародними інституціями, Програмою розвитку ООН, Світовим банком, Всесвітнім економічним форумом тощо.

Поява першого запропонованого американською дослідницею Йоло Керсті комплексного гендерного індексу [14] започаткувала не лише розробку наступних, а й методологічні дискусії, що тривають досі [27]. Їх живить те, що хоча всі індекси спрямовані на вимірювання одного й того ж явища – гендерної (не)рівності, кожен із них вимірює її по-різному. Індекси відрізняються за включеними показниками, способами обрахунку складових, частотою та методологічними підставами виконання замірів.

Сьогодні у світі, окрім авторських дослідницьких розробок, використовується понад двадцять глобальних гендерних індексів (комплексних та галузевих), які вимірюють гендерну нерівність, з них сім є найбільш вживаними і впливовими. Це Індекс гендерного розвитку, Індекс гендерного розриву,

Індекс соціальних інститутів та гендеру, Індекс гендерної нерівності, Індекс гендерного паритету, Міра гендерного уповноваження, Індекс гендерної рівності.

Із проаналізованих глобальних комплексних гендерних індексів лише п'ять характеризують окремі аспекти гендерної рівності в Україні. Два останні (Міра гендерного уповноваження, Індекс гендерної рівності) нашу країну не включають. З проаналізованих глобальних галузевих індексів Україна представлена у восьми.

Загалом міжнародне вимірювання гендерної нерівності багате на інструменти і не обмежується гендерними індексами. Це і міжнародні глобальні та регіональні системи оцінки прав жінок, і глобальні та регіональні портали даних, в основі яких також лежать ті чи інші гендерні показники.

Глобальні гендерні індекси розроблені для міжнародного вимірювання гендерної (не)рівності в певному переліку країн за небагатьма основними параметрами. Оновлення даних за ними відбувається в інтервалі від одного до чотирьох років, збиранням даних займаються глобальні організації та установи. З допомогою цих індексів можна виконувати міжкрайові порівняння, крім того, вони дозволяють надійно виявити проблемні сфери щодо досягнення рівних прав і можливостей жінок та відстежувати ситуацію в них у динаміці для кожної країни. Наприклад, в Україні Індекс гендерного розриву в 2006 році склав 0,680, а в 2020 році – 0,721, проте в рейтингу країн за значенням цього індексу наша країна за цей час опустилася з 48-го місця на 59-те (слід зазначити, що у 2006 році до аналізу було включено 115 країн, тоді як в 2020 – 153; методологія обрахунку не змінилася) [28]. Міжнародне порівняння є одночасно перевагою та недоліком глобальних індексів, бо задля забезпечення компаративних можливостей вимагає обмеженого числа якнайзагальніших показників.

Системи оцінки прав жінок та гендерної рівності виникли на основі міжнародних документів з прав жінок, таких як Цілі сталого розвитку, Пекінська декларація та Платформа дій (ПДПД), Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (далі – жіноча Конвенція ООН), а також регіональних документів, серед яких Європейська хартія рівності жінок та чоловіків у житті місцевих громад та ін. Із допомогою цих документів можна розглянути реальне виконання зобов'язань окремими країнами й оцінити ситуацію з гендерною рівністю на глобальному та регіональному рівнях.

Показники до систем оцінки прав жінок та гендерної рівності розроблені так, щоб їх можна було адаптувати під вимоги регіону або окремої країни. Тому ці системи часто і як правило є великими зібраннями дуже багатьох (можливих) показників, які можна використати як конструктор, добираючи власні комбінації, застосовні для певної країни або регіону. Цей процес називають локалізацією по-

казників або націоналізацією показників [29]. Показники, що є складовими комплексних індексів, такого не передбачають. Поряд із міжнародними системами оцінки прав жінок та гендерної рівності наявні також глобальні зібрання статистичних даних, що розміщуються на окремих порталах та/або групуються у бази даних.

Такі індекси, системи оцінки та збирання даних часто є критично важливими для країн, бо дозволяють надійно відстежувати сфери життя жінок і дівчат (такі як охорона здоров'я, освіта, економічні можливості, політична участь, безпека людини, навколишнє середовище тощо). Також ці індекси дають змогу з'ясувати, які з окреслених сфер є добре висвітленими завдяки наявним даним, а які залишаються недостатньо висвітленими / невисвітленими через відсутні або неякісні дані, оскільки, всупереч постійному розширенню галузі застосування та зростанню попиту на кращі гендерні показники, зокрема і в Україні, гендерні дані не є однаково доступними за сферами.

Розглянемо детальніше глобальні комплексні гендерні індекси, що характеризують окремі аспекти гендерної рівності в Україні.

1.1. Індекс гендерного розвитку, ІГРо (Gender-related Development Index, GDI) розроблений Програмою розвитку ООН (ПРООН) і Міжнародним валютним фондом (МВФ) і включений до першого Звіту з людського розвитку ООН у 1995 році разом із Мірою гендерного уповноваження [30]. ІГРо фіксує, наскільки гендерна нерівність знижує рівень людського розвитку в якійсь країні. Тобто він є адаптацією Індексу людського розвитку шляхом введення гендерно чутливого виміру і не може застосовуватися незалежно від ІЛР, акцентуючи увагу на різниці значень між цими двома індексами. ІГРо охоплює три виміри :

- 1) охорона здоров'я;
- 2) освіта;
- 3) контроль над економічними ресурсами.

Перший вимір визначається показником середньої очікуваної тривалості життя жінок і чоловіків при народженні, другий – очікуваними роками навчання хлопчиків та дівчаток і середньою кількістю років навчання жінок та чоловіків віком від 25 і старше. Останній вимір, або контроль над економічними ресурсами, оцінюється за середнім доходом жінок та чоловіків. На 2010 рік ІГРо охоплював 157 країн, тоді як у 2019 році індекс був оцінений для 167 країн, а загалом дані доступні з 1995 року. За останніми даними (за 2019 рік) Україна перебувала на 74 місці зі 167 країн у рейтингу і належала до першої групи країн за групуванням, згідно з яким перша група – це ті, що наближені до гендерного паритету, а п'ята – країни, найбільш віддалені від гендерної рівності [31].

1.2. Індекс гендерного розриву, ІГР (Gender Gap Index, GGI) розроблений Всесвітнім економічним

форумом у 2005 році. Цей комплексний індекс використовується у Звіті про глобальний гендерний розрив з 2006-го року й оцінює 153 країни, включно з Україною. Дані щодо індексу Всесвітній економічний форум збирає з 2000 року, а оприлюднює їх, починаючи з 2006-го.

ІГР спрямований на вимірювання гендерної рівності, а саме, гендерних розривів (у кількісних вимірниках) між жінками та чоловіками у чотирьох ключових напрямках: здоров'я, освіта, економіка та політика, які оцінюються за 14-ма специфічними показниками. На їх основі сформовано чотири відповідні субіндекси:

- 1) економічна участь та можливості;
- 2) освіта;
- 3) політичні можливості;
- 4) здоров'я та добробут.

Основним принципом є те, що вимірюються розриви між жінками та чоловіками, а не рівні їх ресурсів. Це робить ІГР незалежним від рівня розвитку країни. Станом на 2020 рік Україна перебуває на 59 місці зі 153 країн [28].

1.3. Індекс соціальних інститутів та гендеру, ІСІГ (Social Institutions and Gender Index, SIGI) – комплексний показник гендерної рівності, розроблений Центром розвитку Організації економічного співробітництва та розвитку у 2007 році. Уперше ІСІГ було визначено у 2009 році з оновленнями даних у 2012, 2014, 2018 роках. ІСІГ у 2019 році охоплює 180 країн, але наразі наявні класифікації для 120, бо решта 60 країн не мають даних для одного чи декількох показників [32]. Країни ранжуються за п'ятьма рівнями дискримінації у соціальних інститутах: дуже низький, низький, середній, високий і дуже високий. Остання редакція SIGI-2019 передбачає чотири виміри (субіндекси), що охоплюють 16 змінних:

1) дискримінація у сім'ї (Discrimination in the family): дитячий шлюб, домашні обов'язки, спадщина, розлучення (Child marriage, Household responsibilities, Inheritance, Divorce);

2) обмежена фізична цілісність (Restricted physical integrity): насильство проти жінок, каліцтво жіночих статевих органів, зниклі жінки, репродуктивна автономія (Violence against women, Female genital mutilation (FGM), Missing women, Reproductive autonomy);

3) Обмежений доступ до виробничих та фінансових ресурсів (Restricted access to productive and financial resources): захищений доступ до землі, захищений доступ до неземельних активів, захищений доступ до офіційних фінансових послуг, права на робочому місці (Secure access to land, Secure access to non-land assets, Secure access to formal financial services, Workplace rights);

4) Обмежені громадянські свободи (Restricted civil liberties): права на громадянство, свобода пересування, політичний голос, доступ до правосуддя

(Citizenship rights, Freedom of movement, Political voice, Access to justice) [32].

ІСІГ оцінює дискримінаційність соціальних інститутів, які обмежують чи ні доступ жінок до можливостей і ресурсів; де соціальні інститути включають соціальні норми та практики, зокрема правові норми (офіційні закони) та інфраправові (неофіційні) норми, закони, звичаї й правила, з оцінкою прогалин у законодавстві та у правозастосуванні [33]. Індекс побудований на доборі (селекції) показників із бази даних ОЕСР “Гендер, інститути, розвиток”. Україна на 2019 рік має значення 21% і належить до країн з низьким рівнем гендерної дискримінації в соціальних інститутах ($20\% < \text{SIGI} \leq 30\%$). До цієї групи належать 43 країни, що представляють 36% країн у рейтингу [34].

1.4. Індекс гендерної нерівності, ІГН (Gender Inequality Index, GII) – комплексний глобальний індекс, розроблений і представлений у 2010 році в Женеві на Всесвітньому економічному форумі. Головним розробником індексу є Програма розвитку ООН. ІГН показує різниці у розподілі можливостей між жінками та чоловіками, тобто вимірює ціну гендерної нерівності у плані людського розвитку. Цей індекс охоплює 162 країни, в тому числі й Україну. Чим вищим є значення ІГН, тим більшою є нерівність між жінками та чоловіками і більшою – втрата для людського розвитку. За максимальної нерівності значення ІГН дорівнює 1, тоді як ІГН = 0 за умови повної рівності за статтю. ІГН оцінює три виміри людського розвитку:

1) репродуктивне здоров'я, що оцінюється за рівнем материнської смертності та рівнем підліткової народжуваності;

2) уповноважування (empowerment), що оцінюється за часткою жінок у парламенті та часткою жінок і чоловіків віком понад 25 років, що мають середню освіту;

3) економічний статус на ринку праці, оцінюється за рівнем участі жінок та чоловіків від 15 років і старше у робочій силі [35].

У звіті 2020 року значення ІГН для України становить 0,234 і вона перебуває на 74 позиції серед 189 країн [36].

1.5. Гендерний індекс Цілей сталого розвитку, ГіЦСР (The SDG Gender Index, SDGGI) наразі є найзагальнішим комплексним гендерним індексом, що фіксує гендерну нерівність. Його розроблено у 2019 році світовими громадськими організаціями спільно з Технічною групою ООН. Цей індекс охоплює 51 показник, що разом вимірюють гендерну рівність більшості Цілей сталого розвитку (а саме, чотирнадцяти з сімнадцяти), одна з яких – ЦСР5. Гендерна рівність. ГіЦСР охоплює 129 країн зі 193, що приєдналися до ЦСР, у тому числі й Україну. За даними на 2019 рік наша країна у регіоні Європа та Північна Америка перебуває на 46 місці та має значення індексу 71,0 зі 100. Найгірше

оцінюваною є ЦСР17 зі значенням 49,0, а найкраще оцінюваною – ЦСР4 зі значенням 93,5 [37].

Як бачимо, гендерну нерівність в Україні в цілому індексують завдяки міжнародним вимірюванням через комплексні гендерні індекси.

На наступному кроці зіставимо структуру комплексних гендерних індексів з ключовими сферами забезпечення прав жінок та гендерної рівності (далі – ключові сфери забезпечення прав жінок), щоб подивитись, котрі з останніх забезпечені гло-

бальними гендерними даними, а котрі ні, і ми не маємо або маємо обмежену інформацію про ці сфери. Перелік ключових сфер, загалом чотирнадцять, ми визначили відповідно до статей жіночої Конвенції ООН, котрі держава Україна застосовує для звітування перед однойменним Комітетом ООН. У разі, якщо гендерний індекс враховує одну чи декілька з ключових сфер, на перетині графі відповідного індексу з рядком певної сфери позначена англійська аббревіатура цього індексу (наприклад GII), табл. 1.

Таблиця 1

Ключові сфери забезпечення прав жінок в Україні*, охоплені глобальними даними комплексних гендерних індексів

№ статті жіночої Конвенції ООН	Сфера забезпечення прав	Індекс гендерного розвитку (Gender-related Development Index, GDI)	Індекс гендерного розриву (Gender Gap Index, GGI),	Індекс соціальних інститутів та гендеру (Social Institutions and Gender Index, SIGI)	Індекс гендерної нерівності (Gender Inequality Index, GII)	Гендерний індекс ЦСР (The SDG Gender Index, SDGGI)
	Рік появи індексу	1995	2005	2007	2010	2019
	Початковий рік збирання даних	1995	2000	2009	2010	2019
1	Визначення дискримінації щодо жінок та дівчат			SIGI		SDGGI
2	Зобов'язання з ліквідації дискримінації			SIGI		SDGGI
3	Відповідні заходи					SDGGI
4	Спеціальні тимчасові заходи					SDGGI
5	Гендерні стереотипи			SIGI		SDGGI
6	Торгівля людьми та експлуатація проституції			SIGI		SDGGI
7	Політичне та суспільне життя		GGI	SIGI	GII	SDGGI
8	Участь на міжнародному рівні		GGI			
10	Освіта	GDI	GGI		GII	SDGGI
11	Зайнятість	GDI	GGI	SIGI	GII	SDGGI
12	Охорона здоров'я та планування сім'ї	GDI	GGI		GII	SDGGI
13	Економічне та соціальне життя		GGI			SDGGI
14	Жінки й дівчата з сільської місцевості					SDGGI
16	Шлюб та сімейне життя			SIGI		SDGGI

* Визначені авторками на основі статей Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок.

З табл. 1 випливає, що для зайнятості розробляються всі п'ять індексів, тобто ця сфера найкраще охоплена глобальними гендерними індексами, що вимірюють ситуацію в Україні. Наступні за частотою охоплення сфери – освіта, охорона здоров'я та планування сім'ї, політичне та суспільне життя – характеризуються чотирма індексами. Відповідно, у цих сферах теж наявні глобальні гендерні дані для проведення національної гендерної політики чи досліджень. Мало охоплені глобальними індексами такі сфери: визначення дискримінації щодо жінок та дівчат; зобов'язання з ліквідації дискримінації; гендерні стереотипи; торгівля

людьми та експлуатація проституції; економічного та соціального життя; шлюб та сімейне життя. Майже не охоплені глобальними гендерними індексами питання внутрішньо національних гендерних політик. Це, зокрема, законодавчі й урядові заходи, з якими пов'язана сфера “відповідні заходи”, та політика квотування (відповідно, “спеціальні тимчасові заходи”), а також сфери “участь на міжнародному рівні” та “жінки й дівчата з сільської місцевості”. Зазначені сфери включені лише один раз у різних індексах. А отже, в перерахованих напрямках майже відсутні глобальні дані, які

можна було б використати для дослідницьких або для розробницьких цілей.

Крім глобальних комплексних індексів, окремі міжнародні інституції розробляли глобальні галузеві (секторальні) гендерні індекси, що фіксують ситуацію в тій чи іншій галузі – охорона здоров'я, медіа, зайнятість тощо.

Нами знайдено дев'ять галузевих гендерних індексів: 1) Індекс жінок, бізнесу та права; 2) Індекс економічних можливостей жінок; 3) Індекс гендерного бюджетування; 4) Індекс жінок, миру та безпеки; 5) Індекс гендерних соціальних норм; 6) Індекс політичної сили жінок; 7) Індекс жіночих можливостей 2021; 8) Індекс гендерного паритету; 9) Індекс уповноваження жінок у сільсько-му господарстві. Україна не індексується лише в останньому індексі. Індекс гендерного бюджетування включає Україну до переліку індексованих країн, але даних по ній наразі не містить.

Розглянемо детальніше перелік галузевих гендерних індексів, які вимірюють ситуацію в Україні.

2.1. Індекс жінок, бізнесу та права, ІЖБП (Women, Business and the Law Index, WBLI) розроблений у 1971 році Світовим банком у ході дослідження з однойменною назвою. Дані збираються з 1970 року для 190 країн. ІЖБП фіксує, як закони та нормативні акти країн впливають на економічні можливості жінок, та визначається на основі восьми індикаторів:

- 1) можливість відвідувати різні місця (мобільність);
- 2) робоче місце;
- 3) оплата праці;
- 4) створення сім'ї (шлюб);
- 5) батьківство;
- 6) підприємництво;
- 7) управління статками;
- 8) пенсії.

Для оцінки цих індикаторів Світовий банк розробив 35 питань. Для України ІЖБП має значення 79,4 зі 100 (2021 рік). Найнижчу оцінку отримав індикатор оплати праці [38].

2.2. Індекс економічних можливостей жінок, ІЕМЖ (Women's Economic Opportunity Index, WEO) розроблений 2010 року дослідницьким та аналітичним підрозділом Economist Group – Economist Intelligence Unit задля урахування економічних можливостей жінок у формальній економіці. Дані збираються для 128 країн і спираються на підрахунки ООН, МВФ, Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО), ВООЗ, Організації економічного співробітництва та розвитку. При обчисленні ІЕМЖ враховуються також дані Індексу гендерних розривів та Індексу гендерного розвитку. ІЕМЖ індексує сфери трудової політики та практики, доступ до фінансів, освіти та навчання; правовий і соціальний статус жінок, загальне ділове середовище. За цим індек-

сом станом на 2012 рік Україна посідала 17 місце з 29 країн Східної та Центральної Європи та Східної Азії, зі значенням 55,4 зі 100 [39].

2.3. Індекс, який авторки пропонують назвати Індикатор гендерного бюджетування, ІГБ (Gender Budgeting Indicator), розроблений Міжнародним валютним фондом (МВФ) у 2016 році. Дані збиралися з 1983 по 2015 рік. Цим індексом охоплено такі виміри:

- 1) закріпленість процесу гендерного бюджетування на рівні законів та загальнодержавних практик,
- 2) підтримка міжнародних організацій чи сторонніх організацій;
- 3) наявність національних планів розвитку чи/та стратегії гендерної рівності;
- 4) облік витрат і доходів та врахування гендерного бюджетування у фіскальному процесі (фіскальна політика);
- 5) інтегрованість національної ініціативи з гендерного бюджетування у ширші глобальні процеси;
- 6) роль держави та громадського суспільства.

ІГБ містить інформацію про 84 національні ініціативи з гендерного бюджетування, водночас розширена інформація наявна лише за 23-ма національними ініціативами. Україна є у переліку країн за цим Індексом, але для неї не наведено даних [40].

2.4. Індекс жінок, миру та безпеки, ІЖМБ (Women, Peace, and Security Index, WPSI) – галузевий гендерний індекс, розроблений університетом Джорджа та Інститутом з дослідження миру (Осло), що визначається для 167 країн. ІЖМБ фіксує безпеку й добробут жінок за 11-ма індикаторами у трьох основних вимірах:

- 1) залучення/інклюзія (економічне, соціальне, політичне);
- 2) справедливість (закони та неформальна дискримінація);
- 3) безпека (на рівні сім'ї, громади та суспільства).

Україна за останніми даними на 2021 рік займає 107 місце зі 167 країн [41].

2.5. Індекс гендерних соціальних норм, ІГСН (Gender Social Norms Index, GSNI) – глобальний індекс, що показує, як соціальні упередження можуть перешкоджати гендерній рівності. Розроблений Програмою розвитку ООН у 2019 році, тоді ж представлений у Звіті про людський розвиток, Індекс досліджує такі чотири виміри:

- 1) політичний рівень;
- 2) освітній рівень;
- 3) економічний рівень;
- 4) рівень фізичної цілісності.

ІГСН сконструйовано на основі семи запитань Всесвітнього опитування цінностей, що відповідно формують сім показників. Останні дані щодо України наведені за період 2010–2014 рр.; згідно

з ними, частка населення країни з принаймні одним соціальним упередженням (social bias) складає 86,53% (GSNI), а з двома – 65,4% (GSNI2) [42].

2.6. Індекс політичної сили жінок, ІПСЖ (Women's Power Index, WPI) розроблений незалежною американською позапартійною організацією Рада з міжнародних відносин (CFR) у 2020 році. ІПСЖ охоплює 193 країни, оцінюючи їх прогрес у досягненні гендерного паритету в галузі політики. Одним із індикаторів є оцінка політичного паритету як сукупний показник представництва жінок в уряді країни. Оцінка 100 відповідає ситуації, коли жінки мають принаймні 50% представництва на всіх рівнях влади. Україна також представлена у цьому індексі [43].

2.7. Індекс жіночих можливостей 2021, ІЖМ2021 (The Female Opportunity Index 2021, FOI2021), розроблений європейським інтернет-банком N26 з головним офісом у Берліні. Цей галузевий гендерний індекс порівнює 100 країн за їх досягненнями у соціально-економічній сфері: жіночому лідерстві, менеджменті, підприємстві та доступі до освіти й материнства. ІЖМ2021 охоплює чотири основні виміри:

- 1) політичне керівництво;
- 2) кар'єру;
- 3) рівність в оплаті праці;
- 4) соціальну підтримку.

Україна перебуває на 34 місці зі 100 країн і має доволі високе значення за ІЖМ2021 – 83,73 зі 100 [44].

2.8. Індекс гендерного паритету, ІПП (Gender Parity Index, GPI) розроблений ЮНЕСКО для вимірювання доступу жінок і чоловіків до освіти. Він розраховується діленням кількості жінок, що отримують певний рівень освіти (початкову, середню тощо) на відповідну кількість чоловіків. Значення ІПП у діапазоні від 0,97 до 1,03 вказує на паритет між чоловіками та жінками. Якщо значення ІПП є нижчим за 0,97, має місце перевага на користь чоловіків, а якщо вищим за 1,03 – на користь жінок.

ІПП також можна вживати щодо інших індикаторів розвитку. Наприклад, ЮНЕСКО вживає формулу ІПП для оцінки ситуації з грамотністю [45]. В Україні ІПП відстежується Держстатом як показник “Індекс гендерного паритету серед студентів університетів, академій та інститутів за напрямками підготовки”, що обчислюється з 2015 року.

Як і в разі глобальних гендерних індексів, що характеризують окремі аспекти гендерної рівності в Україні (див. табл. 1), структуру секторальних (галузевих) індексів теж було зіставлено з ключовими сферами забезпечення прав жінок (визначеними відповідно до жіночої Конвенції ООН). Якщо структура передбачає індексацію в якійсь із визначених сфер, на перетині графі індексу й відповідного рядка сфери ми ставили англійську аббревіатуру індексу. Це дозволяє побачити, щодо яких

ключових сфер життєдіяльності жінок в Україні наявні глобальні гендерні дані, а щодо яких – відсутні, а також дані для яких саме індексів потрібно залучати (табл. 2). Рядок “Початковий рік збирання даних” вказує, з якого року наявні секторальні дані за сферами, що нас цікавлять, а отже, в яких саме сферах можна відстежувати динаміку змін.

З табл. 2 можна побачити, що практика розробки галузевих (секторальних) гендерних індексів, як і комплексних, активно розпочалась і триває останні 20 років.

Разом секторальні індекси відносно рівномірно охоплюють більшість ключових для забезпечення політики гендерної рівності й недискримінації сфер життєдіяльності, забезпечуючи їх міжнародними порівняннями та глобальними гендерними даними, придатними і для внутрішнього застосування.

У комплексі секторальні гендерні індекси найкраще охоплюють дві ключові сфери – зобов'язання з ліквідації дискримінації (антидискримінаційне законодавство) та політичне й суспільне життя (жіноче політичне і громадське представництво). Також добре індексуються сфери освіти, зайнятості, економічного та соціального життя. Відомості за ними надають чотири галузеві індекси з восьми. Непогано охоплені питання внутрішньої гендерної політики країн, або сфера “відповідні заходи”, глобальну інформацію щодо якої надають три галузеві індекси. Мало представлені законодавчі та урядові заходи (сфера визначення дискримінації щодо жінок та дівчат), а також сфери гендерних стереотипів і торгівлі людьми й експлуатації проституції – кожна з цих сфер охоплена двома індексами з восьми. Тимчасові спеціальні заходи, участь на міжнародному рівні, охорона здоров'я та планування сім'ї, шлюб і сімейне життя оцінюються лише в одному з індексів, а становище жінок і дівчаток із сільської місцевості не індексується взагалі.

За результатами виконаного зіставлення 13-ти глобальних гендерних індексів обох типів – і комплексних, і галузевих (секторальних), – із ключовими сферами забезпечення прав жінок, визначеними відповідно до структури жіночої Конвенції ООН, можна дійти висновку, що є єдина сфера, оцінювана лише одним індексом, – становище жінок і дівчат з сільської місцевості. Найбільша кількість глобальних індексів загалом розроблена для таких ключових сфер, як зайнятість і політичне та суспільне життя (дев'ять індексів), а також, із невеликим відривом за частотністю охоплення, – освіта, врахована у восьми індексах. У цілому також добре представлені сфери зобов'язань з ліквідації дискримінації (сім індексів), економічного та соціального життя (шість індексів), охорони здоров'я та планування сім'ї (п'ять індексів). Найменше глобальних даних сукупно за всіма гло-

Ключові сфери забезпечення прав жінок в Україні*, охоплені глобальними даними галузевих (секторальних) гендерних індексів

№ статті жіночої Конвенції ООН	Сфера забезпечення прав	Індекс гендерного паритету (Gender Parity Index, GPI)	Індекс жінок, бізнесу та права (Women, Business and the Law Index, WBLI)	Індекс економічних можливостей жінок (Women's Economic Opportunity Index, WEO)	Індикатор гендерного бюджетування (Gender Budgeting Indicato, GBI)	Індекс жінок, миру та безпеки (Women, Peace, and Security Index, WPSI)	Індекс гендерних соціальних норм (Gender Social Norms Index, GSNI)	Індекс політичної сили жінок (Women's Power Index, WPI)	Індекс жіночих можливостей 2021 (The Female Opportunity Index FOI2021)
	Рік появи індексу	1970	1971	2010	2016	2017	2019	2020	2021
	Початковий рік збирання даних	1970	1970	2010	1983	2017	2019	2020	2021
1	Визначення дискримінації щодо жінок та дівчат			WEO		WPSI			
2	Зобов'язання з ліквідації дискримінації			WEO	GBI	WPSI	GSNI		FOI
3	Відповідні заходи				GBI	WPSI			FOI
4	Спеціальні тимчасові заходи							WPI	
5	Гендерні стереотипи			WEO		WPSI			
6	Торгівля людьми та експлуатація проституції			WEO		WPSI			
7	Політичне та суспільне життя			WEO		WPSI	GSNI	WPI	FOI
8	Участь на міжнародному рівні							WPI	
10	Освіта	GPI		WEO			GSNI		FOI
11	Зайнятість		WBLI	WEO			GSNI		FOI
12	Охорона здоров'я та планування сім'ї					WPSI			
13	Економічне та соціальне життя		WBLI	WEO		WPSI	GSNI		
14	Жінки й дівчата з сільської місцевості								
16	Шлюб та сімейне життя		WBLI						

* Визначені авторками на основі статей Конвенції ООН з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок.

бальними індексами уряд, міжнародні організації, зацікавлена громадськість отримують за такими сферами, як тимчасові спеціальні заходи, участь на міжнародному рівні, шлюб та сімейне життя (усі представлені у двох індексах із 13-ти). Сфера жінок і дівчаток із сільської місцевості найменше забезпечена глобальними даними і найгірше індексується – охоплена лише в одному індексі з тринадцяти і лише кількома показниками.

Хоч всі 14 ключових сфер забезпечення прав жінок, виділених нами для України загалом охоплені, за деякими з них матимемо більше глобальних гендерних даних, тоді як інші відсте-

жуються у меншій кількості глобальних індексів, з меншою частотністю та міститимуть застарілі дані. На відміну від глобальних, наразі немає окремих регіональних індексів з прав жінок та/або гендерної рівності, які вимірювали б Україну. Найавторитетніший європейський Індекс гендерної рівності (Gender Equality Index, GEI) вимірює ситуацію тільки у країнах-членах ЄС; з-поза меж ЄС до нього добровільно приєдналася лише Сербія (2014 р.).

Окрім розроблення глобальних і регіональних комплексних та галузевих індексів, у світі приймалися міжнародні документи з прав жінок та гендерної рівності, які своєю чергою потребували моніто-

рингу імплементації та виконання. Ці документи ставали основою для появи міжнародних систем оцінки прав жінок і глобальних зібрань та баз статистичних даних.

Системи оцінки прав жінок та гендерної рівності є всеосяжними й передбачають в разі більше показників та вимірів, аніж комплексні індекси, котрі зазвичай охоплюють три-чотири основні виміри. Однак на відміну від індексів, що обчислюються регулярно та з визначеною періодичністю, зазначені системи застосовують час від часу. При цьому агенти, що виконують такі заміри, часто є неінституціалізованими.

Хорошим прикладом добровільності звітування є Пекінська декларація та Платформа дій. Огляд її виконання для країн є не обов'язковим (добровільним), гендерні дані щодо демографічних та медичних обстежень періодичності оглядів немає, огляди подають як держава (інституціалізований агент), так і неурядові організації, наприклад жіночі, як поодиночі, так і колективно чи мережами (неінституціалізовані агенти). Втім, міжнародні системи оцінки прав жінок часто є хорошим способом зробити глибші країнові заміри стану гендерної рівності, особливо в країнах, котрі, як Україна, не мають власних внутрішньо національних систем моніторингу дотримання гендерної рівності.

Наразі чинні три міжнародні системи оцінки прав жінок, застосовувані до України. Це Глобальна система показників ЦСР, Показники глобального опитувальника Пекінської платформи дій та Показники до жіночої Конвенції ООН. Водночас через наміри щодо європейської інтеграції України та підписану Угоду про асоціацію України з ЄС ми зв'язуємося також із регіональними (європейськими) документами з гендерної рівності й упроваджуємо показники окремих із них (наприклад Європейської хартії рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад чи системи звітності та моніторингу Європейської соціальної хартії [46]).

Є й інші регіональні зобов'язання України, пов'язані з її членством в інших міжнародних утвореннях. Йдеться про:

– Східне партнерство, що обчислює власний Індекс Східного партнерства, який з 2021 року міститиме гендерну складову;

– Міжнародну ініціативу “Партнерство Біаріц” з утвердження гендерної рівності, яка також передбачає моніторингові дії [47];

– Міжнародну коаліцію за рівну оплату праці (ЕРІС). Це міжкраїнова ініціатива, започаткована задля зменшення розриву в оплаті праці жінок і чоловіків та дотримання принципу рівної оплати за рівноцінну працю у всіх галузях та в усіх країнах, моніторинг реалізації якої спирається на показники завдання 8.5 “До 2030 року забезпечити повну і продуктивну зайнятість та гідну працю для всіх жі-

нок і чоловіків, у тому числі молоді та людей з обмеженими можливостями, та рівну оплату за працю рівної цінності” глобальної ЦСР 8. «Гідна праця та економічне зростання».

Крім міжнародних і регіональних систем оцінки прав жінок, наявні також глобальні та регіональні зібрання статистичних даних, що розміщуються на окремих порталах та/або групуються у бази даних.

Україна представлена у дев'яти таких порталах і базах гендерних статистичних даних. Це: 1) гендерні дані щодо демографічних та медичних обстежень (Gender data by DHS Program); 2) Портал гендерних даних Світового банку (Gender Data Portal (GenderStats) by The World Bank); 3) База даних гендерних квот Інституту демократії та сприяння виборам (IDEA) (Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA) Gender Quotas Database); 4) Світова база даних про нерівність у сфері освіти (The World Inequality Database on Education, WIDE); 5) База даних щодо гендерних питань, інституцій та розвитку (Gender, Institutions and Development Database); 6) Міжпарламентський союз: жінки в парламенті (Inter-Parliamentary Union's: Women in Parliament); 7) Портал гендерної статистики праці МОП (ILOStat Labour Statistics on Women); 8) Портал цифрових гендерних розривів (Digital Gender Gaps); 9) Набір даних про освітні досягнення Барро – Лі (Barro-Lee Educational Attainment Dataset).

У цій статті ми не брали за мету проаналізувати структуру глобальних зібрань статистичних даних з гендерних питань так само детально, як глобальні та регіональні гендерні індекси, аналіз яких представлено вище. Однак такі портали містять деталізовані дані щодо низки ключових для гендерного розвитку України сфер, включаючи гендерні виміри освіти, статистики праці, інституційного розвитку, жіночого парламентського та політичного представництва, квотування тощо.

Це надає перспективи отримання подальших і більш деталізованих статистичних та інших даних у сферах гендерного розвитку в Україні, які досі мало/недостатньо забезпечені надійними національними даними, та застосування цих даних не лише для міжнародних порівнянь, а й для внутрішнього вжитку в Україні.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Здійснено огляд глобальних і регіональних інструментів вимірювання нерівності за статтю: глобальних гендерних індексів, міжнародних систем оцінки прав жінок, гендерних порталів даних, наявних на глобальному, регіональному та галузевому рівнях. Складено перелік тих глобальних інструментів гендерного вимірювання, які стосуються України. Це 13 гендерних індексів, три між-

народні системи оцінки прав жінок, та дев'ять тематичних гендерних порталів даних.

Виконаний аналіз структури індексів з цього переліку та подальше зіставлення виділених субнапрямів проаналізованих індексів із визначеними відповідно до практики звітування України за жіночою Конвенцією ООН ключовими сферами забезпечення прав жінок та гендерної рівності дозволили виявити й описати сфери, добре забезпече-

ні глобальними гендерними даними для України, а також сфери, щодо яких ці дані мінімальні чи взагалі відсутні. Останні можуть бути забезпечені переважно національними даними, які надає Держстат України.

Як напрям подальших досліджень зазначимо забезпеченість ключових напрямів гендерної політики в Україні національними статистичними та іншими даними.

Список використаних джерел / References

1. Gender Equality Index. *European Institute for Gender Equality*. Retrieved April 21, 2021 from <https://eige.europa.eu/gender-equality-index>

2. Заключні зауваження до восьмої періодичної доповіді України. Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок. CEDAW/C/UKR/CO/8. Нью-Йорк: ООН, 2017. 16 с. URL: <https://www.mil.gov.ua/content/gender/CEDAW-Concluding-Observations-UKR.pdf>

Concluding observations on the eighth periodic report of Ukraine. (2017). UN. Committee on the Elimination of Discrimination against Women. CEDAW/C/UKR/CO/8. Retrieved from <https://digitallibrary.un.org/record/1286284>

3. Галустьян Ю. М., Герасименко Г. В., Макарова О. В. Гендерна статистика України: сучасний стан, проблеми, напрями удосконалення. Київ. 2009. 184 с. URL: <https://ua1lib.org/book/2962112/074520?id=2962112&secret=074520>

Halustian, Yu. M., Herasymenko, H. V., & Makarova, O. V. (2009). *Henderna statystyka Ukrainy: suchasnyi stan, problemy, napriamy udoskonalennia* [Gender statistics of Ukraine: current status, problems, directions for improvement]. Kyiv. [in Ukrainian].

4. Грицяк Н. В. Методологія вимірювання гендерної рівності для підготовки державних звітів про людський розвиток та про виконання Конвенції ООН “Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок”. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2011. Вип. 96 (1). С. 143–148. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2011_96%281%29_25

Hrytsiak, N. V. (2011). Metodolohiia vymiriuvannia hendernoї rıvnosti dlia pidhotovky derzhavnykh zvitiv pro liudskyi rozvytok ta pro vykonannia Konventsii OON “Pro likvidatsiiu vsikh form dyskryminatsii shchodo zhinok” [Methodology for measuring gender equality for the preparation of state reports on human development and the implementation of the UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women]. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn – Current issues of international relations*, 96 (1), 143–148 [in Ukrainian]

5. Наумова М. А. Світовий досвід оцінювання гендерної нерівності. *Економіка і організація управління*. 2017. № 1 (25). С. 123–132. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eiou_2017_1_15

Naumova, M. A. (2017). Svitovyi dosvid otsiniuvannia hendernoї nerıvnosti [World experience evaluation gender inequality]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia – Economics and organization of management*, 1 (25), 123–132 [in Ukrainian]

6. Татьянаенко М. А., Акбаш К. С. Региональный анализ индексу гендерной неравенности. *Научові записки молодих учених*. 2018. Вип. 1. URL: <https://phm.cuspu.edu.ua/ojs/index.php/SNYS/article/view/1446/pdf>

Tatianenko, M. A., & Akbash, K. S. (2018). Rehionalnyi analiz indeksu hendernoї nerıvnosti [Regional analysis of the gender inequality index]. *Naukovi zapysky molodykh uchenykh. – Scientific notes of young scientists*, 1 [in Ukrainian]

7. Сандирева М. А. Анализ узгодженості показників індексу глобального гендерного розриву для України. *Наукові записки молодих учених*. 2018. Вип. 2. URL: <https://phm.cuspu.edu.ua/ojs/index.php/SNYS/article/view/1551>

Sandyrieva, M. A. (2018). Analiz uzghodzhenosti pokaznykiv indeksu hlobalnoho hendernoho rozryvu dlia Ukrainy [Analysis of the consistency of the indicators of the Global Gender Gap Index for Ukraine]. *Naukovi zapysky molodykh uchenykh – Scientific notes of young scientists*, 2 [in Ukrainian].

8. Турчина О. Міжнародні гендерні індекси як інструментарій оцінювання гендерної нерівності. Гендерні студії та Освітні Вимірювання: тези доп. в рамках всеукр. наук.-практ. конф. “Фізико-математичні та комп’ютерні науки, технології, навчання науково-практичні рішення та підходи молодих науковців”, м. Кропивницький, 24 квітня 2019 р. Кропивницький, 2019. С. 25–27. URL: <http://gestproject.eu/wp-content/uploads/2019/05/KSPU-Conf-24April2019-Abstracts.pdf>

Turchina, O. (2019). Mizhnarodni henderni indeksy yak instrumentarii otsiniuvannia hendernoї nerıvnosti [International gender indices as a tool for assessing gender inequality]. Proceeding from Gender studies & Educational Measurement: *Vseukrainska naukovo-praktychna konferentsiia (24 kvitnia 2019 roku) – The National Scientific*

and Practical Conference “Physics and mathematics, computer science, technology, teaching: scientific and practical solutions and approaches of young scientists”. (pp. 25–27). Kropyvnytskyi: RVV TSDPU im. V. Vinnichenka [in Ukrainian].

9. Пекин +25: Паралельний звіт. Україна 2014–2019: наук.-вироб. вид. / за заг. ред. М. Кичоровської-Кебало, М. М. Скорик, О. Б. Давліканової. Київ, ТОВ “Вістка”, 2019. 80 с. URL: <http://library.fes.de/pdf-files/bueeros/ukraine/15878.pdf>

Kychorovska-Kebalo, M., Skoryk, M., & Davlikanova, O. (Eds.). (2019). *Pekin +25: Paralelnyi zvit. Ukraina 2014–2019 [Beijing +25 years on parallel report. Ukraine 2014–2019]*. Kyiv, TOV “Vistka” [in Ukrainian].

10. Альтернативна доповідь по виконанню Україною Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок: VIII Періодична доповідь / ред. М. М. Скорик, Є. М. Луценко, Ю. В. Стребкова. Київ: БО БТ «Київський інститут гендерних досліджень», 2017. 60 с. URL: <https://kgsi.org.ua/sites/default/files/publications/a4-ua-verstka-3.pdf>

Skoryk, M., Lutsenko Ye. M., & Strebkova, Yu. V. (Eds.). (2017). *Alternative report on Ukraine’s Implementation of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women: VIII Periodic Report*. Kyiv: Kyiv Gender Studies Institute. Retrieved from <https://www.ua.undp.org/content/dam/ukraine/docs/DG/A4-ENG-verstka%20%25284%2529.pdf>

11. Hedman, B., Perucci, F., & Sundström, P. (1996). *Engendering statistics: a tool for change*. Stockholm: Statistics Sweden. Retrieved from <https://www.scb.se/contentassets/886d78607f724c3aaf0d0a72188ff91c/engendering-statistics-a-tool-for-change.pdf>

12. *Handbook for producing national statistical reports on women and men*. (1997). UN Department of Economic and Social Information. Statistics Division. STIESNSTAT/SER.K/14. New York, N.Y: UN. Retrieved from https://unstats.un.org/unsd/demographic/products/indwm/Handbook_for_Producing_National_Statistical_Reports_on_Women_and_Men.pdf

13. *Developing gender statistics: a practical tool*. (2010). United Nations, Economic Commission for Europe, and World Bank Institute. ECE/CES/8. Geneva. Retrieved from https://unece.org/DAM/stats/publications/Developing_Gender_Statistics.pdf

14. Yllo, K. (1984). The status of women, marital equality, and violence against wives. A contextual analysis. *Journal of Family Issues*, 5 (3), 307–320. DOI: 10.1177/019251384005003002

15. Sugarman, D. B., & Straus, M. A. (1988). Indicators of gender equality for American states and regions. *Social Indicators Research*, 20 (3), 229–270. DOI: 10.1007/BF00302398

16. Di Noia, J. (2002). Indicators of gender equality for American states and regions: An update. *Social Indicators Research*, 59 (1), 35–77. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/27527021>

17. Harvey, E. B., Blakely, J. H., & Tepperman, L. (1990). Toward an index of gender equality. *Social Indicators Research*, 22, 299–317. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/BF00301104>

18. Bardhan, K., & Klasen, S. (1999). UNDP’s gender-related indices: A critical review. *World Development*, 27 (6), 985–1010. Retrieved from [https://doi.org/10.1016/S0305-750X\(99\)00035-2](https://doi.org/10.1016/S0305-750X(99)00035-2)

19. Klasen, S. (2006). UNDP’s gender-related measures: Some conceptual problems and possible solutions. *Journal of Human Development*, 7 (2), 243–274. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/14649880600768595>

20. Dijkstra, A. G. (2002). Revisiting UNDP’s GDI and GEM: Towards an alternative. *Social Indicators Research*, 57, 301–338. Retrieved from <https://doi.org/10.1023/A:1014726207604>

21. Dijkstra, A. G. (2006). Towards a fresh start in measuring gender inequality: A contribution to the debate. *Journal of Human Development*, 7 (2), 275–283. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/14649880600768660>

22. Dijkstra, A. G., & Hanmer, L. C. (2000). Measuring socio-economic gender inequality: Toward an alternative to the UNDP gender-related development index. *Feminist economics*, 6 (2), 41–75. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/13545700050076106>

23. Schuler, D. (2006). The Uses and Misuses of the Gender-related Development Index and Gender Empowerment Measures: A Review of the Literature. *Journal of Human Development*, 7, 161–181. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/14649880600768496>

24. Mills, M. (2010). Gender roles, gender (in) equality and fertility: An empirical test of five gender equity indices. *Canadian Studies in Population*, 37 (3–4), 445–474. Retrieved from <https://doi.org/10.25336/P6131Q>

25. Mecatti, F., Crippa, F., & Farina, P. (2012). A special gen(d)re of statistics: Roots, development and methodological prospects of gender statistics. *International Statistical Review*, 80 (3), 452–467. DOI:10.1111/j.1751-5823.2012.00186.x

26. Жіноча правозахисна моніторингова ініціатива: громадська розробка системи моніторингових показників. Київ: Київський інститут гендерних досліджень, 2020. URL: <https://kgsi.org.ua/sites/default/files/projects/sdc-project-presentation-2019-20-21-ukr.pdf> (data zvernennia 20.04.2021)

Women's Human Rights Monitoring Initiative: public elaboration of gender monitoring indicators (2020). Kyiv Institute of Gender Studies. *kgsi.org.ua*. Retrieved April 20, 2021 from <https://kgsi.org.ua/sites/default/files/projects/sdc-project-presentation-2019-20-21-engl.pdf>

27. Permanyer, I. (2010). The measurement of multidimensional gender inequality: Continuing the debate. *Social Indicators Research*, 95 (2), 181–198. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s11205-009-9463-4>

28. *Global Gender Gap Report 2020*. Insight Report (2020). Cologne/Geneva: World Economic Forum. Retrieved April 20, 2021 from http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2020.pdf

29. SDG Localization and Implementation. (n. d.). *United Nations Statistics Division*. Retrieved from <https://unstats.un.org/sdgs/unct-toolkit/SDG-localization-and-implementation/>

30. *Human Development Report 1995: Gender and Human Development*. (1995). United Nations Development Programme (UNDP). Retrieved from <http://www.hdr.undp.org/en/content/human-development-report-1995>

31. Gender Development Index (GDI) (2020). Human Development Reports. UNDP. *hdr.undp.org*. Retrieved April 22, 2021 from <http://hdr.undp.org/en/indicators/137906>

32. *SIGI 2019 Global report. Transforming Challenges into Opportunities*. (2019). OECD. Retrieved April 22, 2021 from <https://www.oecd.org/publications/sigi-2019-global-report-bc56d212-en.htm>

33. Branisa, B., Klasen, S., Ziegler, M., Drechsler, D., & Jütting, J. (2014). The institutional basis of gender inequality: The Social Institutions and Gender Index (SIGI). *Feminist economics*, 20 (2), 29–64. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/13545701.2013.850523>

34. 2019 results. (2019). *Social Institutions and Gender Index (SIGI)*. Retrieved from <https://www.genderindex.org/ranking/>

35. Amin, E., & Sabermahani, A. (2017). Gender Inequality Index Appropriateness for Measuring Inequality. *Journal of Evidence-Informed Social Work*, 14 (1), 8–18. DOI: 10.1080/23761407.2016.1264901

36. Gender Inequality Index. (2020). Human Development Reports. UNDP. *hdr.undp.org*. Retrieved April 25, 2021 from <http://hdr.undp.org/en/composite/GII>

37. Harnessing the power of data for gender equality: Introducing the 2019 EM2030 SDG Gender Index. 2019 Global Report. *data.em2030.org*. Retrieved April 24, 2021 from <https://data.em2030.org/2019-global-report/>

38. WBL Index. Ukraine (2021). *Women, Business and the Law. World Bank*. Retrieved April 20, 2021 from <https://wbl.worldbank.org/en/data/exploreconomies/ukraine/2021>

39. Women's Economic Opportunity Index (2012). *Wikipedia*. Retrieved April 15, 2021 from https://en.wikipedia.org/wiki/Women%27s_Economic_Opportunity_Index

40. Gender Budgeting Indicator. (2015). *International Monetary Fund*. Retrieved April 24, 2021 from https://www.imf.org/external/datamapper/profile/gbtier_1/GD

https://www.imf.org/external/datamapper/GRB_dummy@GD/gbtier_1

41. Ukraine's Performance on the Women, Peace, and Security Index. Ukraine. Country Profile. *Georgetown Institute for Women, Peace and Security*. Retrieved April 26, 2021 from <https://giwps.georgetown.edu/country/ukraine/>

42. *Tackling social norms – A game changer for gender inequalities*. (2020). 2020 Human Development Perspectives. UNDP. Retrieved from http://hdr.undp.org/sites/default/files/hd_perspectives_gsni.pdf

43. Women's Power Index. *Council on Foreign Relations*. Retrieved April 25, 2021 from <https://www.cfr.org/article/womens-power-index>

44. The Female Opportunity Index 2021. N26. Retrieved April 22, 2021 from <https://n26.com/en-eu/female-opportunity-index>

45. *Education for all (EFA) in least developed countries*. (2006). UNESCO Institute for Statistics. Retrieved April 23, 2021 from https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000147259_mul

46. *European Social Charter*. (2015). Collected texts. (7th ed.). Strasbourg: Council of Europe. Retrieved from <https://rm.coe.int/168048b059>

47. Declaration on Gender Equality and Women's Empowerment. (2019). G7 Summit – Biarritz 2019. *www.elysee.fr*. Retrieved April 30, 2021 from <https://www.elysee.fr/admin/upload/default/0001/05/e8aa2525311a98227c935900abefdc7eb911896.pdf>

48. Сальникова А., Скорик М., Краснікова К. Світовий досвід вимірювати гендерну нерівність: інформаційно аналітичний огляд. Київ: БО БТ “Київський інститут гендерних досліджень”, 2020. 65 с. (У друці)

Salnykova, A., Skoryk, M., & Krasnikova, K. (2020). *Svitovyi dosvid vymiryuvaty hendernu nerivnist: informatsiino analitichnyi ohliad [World experience in measuring gender inequality: an information-analytical review]*. Kyiv: Kyivskiy instytut hendernykh doslidzhen (In print) [in Ukrainian].

K. V. Krasnikova,

Communications analyst,

E-mail: katernakras@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2489-2459>;

M. M. Skoryk,

PhD in Philosophy, Senior research fellow,

Director,

E-mail: kgsi.org@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4780-8261>;

Kyiv Institute of Gender Studies

Ukraine in International Systems for Measuring Gender Inequality

The article contains a complete list of global and regional instruments for measuring gender inequality relevant to Ukraine with global indices at the forefront, as well as international gender equality assessment systems and data portals available at the global, regional and sectoral levels.

The structure of each of the five global complex and eight global sectoral gender indices from among those covering Ukraine was analyzed: Gender-related Development Index, GDI; Gender Gap Index, GGI; Social Institutions and Gender Index, SIGI; Gender Inequality Index, GII; The SDG Gender Index, SDGGI; Women, Business and the Law Index, WBLI; Women's Economic Opportunity Index, WEO; Gender Budgeting Indicator, GBI; Women, Peace, and Security Index, WPSI; Gender Social Norms Index, GSNI; Women's Power Index, WPI; The Female Opportunity Index 2021, FOI2021; Gender Parity Index, GPI.

The sub-indicators of these indices were analyzed, in fourteen thematic areas identified in accordance with the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW). Areas were ranked according to the level of their coverage by global data presented in the indices.

Thematic gender data portals were analyzed and a list of nine sectoral global data was compiled, in particular for Ukraine: Gender data by DHS Program; Gender Data Portal (GenderStats) by The World Bank; Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA) Gender Quotas Database; The World Inequality Database on Education (WIDE); Gender, Institutions and Development Database; Inter-Parliamentary Union's: Women in Parliament; ILOStat Labour Statistics on Women; Digital Gender Gaps; Barro-Lee Educational Attainment Dataset.

Based on the results of the analysis, key thematic areas of women's rights were identified and ranked, whether or not covered by global gender data, on which the indices were built. These areas are: Employment; Political and social life (covered by nine indices out of thirteen relevant to Ukraine); Education (by eight indices, respectively); Commitment to eliminate discrimination (by seven indices); Economic and social life (by six indices); Health care and family planning (by five indices).

Areas where the gender situation may remain unclear due to the lack of global data and the lack of international comparisons have been identified, namely: Temporary special measures; Participation at the international level; Marriage and family life. These areas are covered by only two indices out of thirteen. The thematic area "Women and girls from rural areas" is the least covered by global data and is indexed in only one index out of thirteen. It is concluded that these last thematic areas will be particularly dependent on national statistics and will be in dire need of data.

Key words: *gender equality, gender inequality, index, gender index, gender indices, gender indicators, sex-disaggregated gender data, global gender data, gender statistics, measuring gender inequality, women's rights, CEDAW.*

Бібліографічний опис для цитування:

Краснікова К. В., Скорик М. М. Україна в міжнародних системах вимірювання гендерної нерівності. *Статистика України*. 2021. № 2. С. 87–100. Doi: 10.31767/su.2(93)2021.02.09

Bibliographic description for quoting:

Krasnikova, K. V., & Skoryk, M. M. (2021). Ukraine v mizhnarodnykh systemakh vymiriuvannia hendernoї nerivnosti [Ukraine in International Systems for Measuring Gender Inequality]. *Statystyka Ukrainy – Statistics of Ukraine*, 2, 87–100. Doi: 10.31767/su.2(93)2021.02.09